

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՐԲՆԱՄՅԱՆ

(Վերատեսուչ Հոգևոր ձեմարանի)

ԷԶՄԻԱԾԻՆ ԵՐԵԿ ԵՎ ԱՅՍՈՐ

(Ականատեսի վկայություններ)

 Զմիածին... առինքնող անուն, որ ցունց կհանն ամբողջ էությունը մարդուն: Դարերու հիշատակներու ամբողջ շարան մը, տխուր և ուրախ օրերու պատմությամբ: Էջմիածին, որուն նյութական կառույցը ոգիի է վերածված, ու այդ ոգին շողախված է ընդմիջտ մեր ժողովրդի արյունին մեջ: Այլևս նյութ չէ ան, և ոչ ալ կերտվածք, ոչ շենք մը լոկ և ոչ ալ Տաճար մը միայն, այլ խորհուրդ է ան և տեսիլք՝ մեր ժողովրդի ինքնագիտակցության մեջ: Էջմիածին, հրեղեն սյունը, ամպհովանին, հավատքի ջահը, ոսկի ուռնակը և սնուցիչ մայրը հայ ժողովրդին: Իր անունը՝ ավետիս, իր փայլը՝ լուսո շող, իր Տաճարը՝ հոգիներու կերտվածք, ամեն բան, ամեն ինչ՝ իր հավատացյալներուն համար:

Տարիներու տենդագին երազ էր դարձած ինձ՝ տեսնել այս ամենը: Երազ՝ ինչպես շատ շատերու: Ինձ կվիճակվեր տխուր առիթով մը այցելել մեր արևաշող Հայրենիքը և գտնվիլ Էջմիածնի հին կամարներուն տակ: Գարուն, Հայաստանի ծաղկազարդ գարունը 1954 տարվան Հայրենիքիս շենքերն ու ձորերը, դաշտերն ու հովիտները ալ ու ալ-

վան են հագեր, երբ Հայաստանի պայծառ արևը իր կենսունակ ճառագայթները սփռեր էր մեր երկրի վրա, երբ կյանք ու կենդանություն առած ամբողջ երկիրը հեքի մեջ էր, այդ օրերուն, Ս. Էջմիածնի կամարներուն տակ, իր հավիտենական հանգիստը մտած էր Գևորգ Զ հայրենասեր Կաթողիկոսը: Տխուր օրերու սևազգեստ ուխտավորն էի, ու հուզվույս մեջ խռովքը կալեկոծեր... Աղի արցունք, մռայլ դեմքեր, սև շղարշներ—այս էր բաժինը կարծես այդ օրերուն Մայր Տաճարին: Անոր զանգակները... հատ-հատ: Օրեր, օրեր շարունակ: Հոգեկան մխիթարություն: Հայրենիքի վերելքն ու անոր հարածուն փառքը, որ սպեղանին էր լոկ մեր զարնված հոգիներուն: Երնե՛կ, ո՛ւր էր, թե երկուքն ի մի գտնեինք, այդ օրերուն: Բայց մարդուն հոգին միշտ լավագույնին կը ձգտի, ու միտքս կուգա սաղմոսերգուին խոսքը թե՛ «Յուսա առ Աստուած և խոստովանեա նմա» (Սաղմ. ԻԱ 6):

Տարի մը վերջ... Դարձյալ Էջմիածնի մեջ եմ: Ո՛ւր է հին օրերու տեսքը մեծ Սբրբավայրին: Տաճարը փոխված, նոր հարսի մը զարդարանքներով շքեղացած, կարծես Նաղաշ Հովնաթանի անդրանիկ օրերուն՝ բլ-

լար: Հոգիները ավելի լուսավոր, դեմքերը այսօր ավելի թափանցիկ դարձած՝ զվարթ հոգիներու երանելի վիճակին մեջ կգտնվին: Տեղը այցելության ելած է իր ժողովրդին: Այսօր, ավելի քան երբեք, շքեղազարդ պայծառացած է Մայր Տաճարը, շնորհիվ Կառավարության բարեհաճ վերաբերմունքին: Ներս մտնող աղոթավորին հոգիին կանցնին Եսայի մարգարեին սա խոսքերը. «Որպէս հարսն զարդու զարդարեաց զնա» (Եսայի, ԿԱ 10):

Ուրախության խոսքեր: Տենդագին աշխատանքներ, ժողովներ ու պատրաստություններ: Ի՞նչ են այս ամենքը, կհարցնեն մեկը մյուսին: Պիտի վերցվի սգո քողը Լուսավորչի Ս. Աթոռին վրայեն, պիտի ղողանջեն դարձյալ ավետավոր զանգակները Ս. Կաթողիկոսին, Լուսավորչի Աթոռի վրա պիտի բազմի անոր արժանավոր հաջորդը: Գուշակություն, փափա՞գ, հոգեկան պահանջը: Ամենքն ալ, ամենքն ալ: Դոնփակ նիստի մեջ են հայ հոգևորական և աշխարհական պատգամավորները, էջմիածնա Մայր Տաճարի կամարներուն տակ: Աղոթք և երկյուղածություն, և ապա՝ ընտրություն: Զանգակները չեն լռեր այլևս, ուրախության լուրը կտարածվի ամեն կողմ: Սրտերը ուրախ, դեմքերը պայծառ, հոգիները զվարթ, երգի բերան, ամեն հավատացյալ հոգի կերգե շարականագրին հետ. «Էջ Միածինն ի Հօրէ և լոյս փառաց ընդ նմա»: Աղոթք մը հոգինս՝ ճշնորհազարդ պայծառացող զգալազան իշխանություն մերոյ Հայրապետին» և նորընտիր Հովվապետին, Նորին Ս. Օծուկյուն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց, հոգևոր Իշխանապետին և Հայրապետին Հայաստանյայց Ս. Եկեղեցվո: Ժողովուրդ: Գլուխներու ծով Մայր Տաճարին շուրջը: «Արժանի՛ է, արժանի՛ է» աղաղակը երկինք կբարձրանա: Նորընտիր Հայրապետը, երիտասարդ, գեղատեսիլ, կայտառ, հոգեսեր և ապագայի վառ հույսերով լեցուն: «Ձի այսպիսի Քահանայապետ վայել է մեզ...»:

Երկու տարի վերջը: Նորեն Ս. էջմիածնի կամարներուն տակ: Փոփոխություն ամեն բայլին և ամեն տեղ: Ո՛ւր են երեկվան տխուր հիշատակներուն մնացորդները: Կերպարանափոխված է ամեն բան և ամեն ոք: Միայն էջմիածին: Հապա Սրեա՞նը: Անճանաչելի երեկվանեն: Հայ ժողովրդի բազուկը կերտեր ու գեղեցկացուցեր է զայն. հայ գյուղացին իր ճակտի քրտինքը խառնած է անոր շաղախին, անոր այգիներուն ու հողին: Հայ ուսուցիչը իր միտքն է պարպած մեր մատաղ սերունդին, ու արհեստավորներու և արվեստագետներու մատները կերտած ու

գեղեցկացուցած են մեր հոգեկան արժեքները: Կյանք ու խինդ մնացած է լոկ ժառանգությունը սա ժողովրդին: Եվ դեռ ավելի՞ն, վաղը կհայտնաբերվի: Էջմիածին. մեր հավատքի կեդրոնն ու Սրբություն Սրբոցը, չէր կրնար անմասն մնալ վերանորոգման այս հզոր թափին մեջ: Եվ Ս. էջմիածինը իր վազքի թափին մեջ է, փառքի փառք կերթա Մայր Աթոռը:

Կիրակի, սուրբ պատարագ, զանգակներ անվերջ: Հոգեկան ցնծատուն է այսօր կարծես: Աղոթք եկեղեցիներ ներս: Պար ու հրճվանք Տաճարին շուրջը: Տասնյակ ոչխարներու զենում: Մատաղի օրհնություն: Հայ ավանդական մատաղը՝ անբաժան ուխտի պարտադրանքը՝ դարերու անմեռ հիշատակով: Բարեպաշտություն, ո՛ւխտ, երազներու իրականացում: Այո՞ր, ամենքն ալ: Սուրբ պատարագը կշարունակվի: Վեհափառը մուտք կգործեն Ս. Տաճարը: «Մարմին տէրունական և արին փրկչական...»: Հազարավոր հավատացյալ աչքեր Ս. Սեղանին հառած և երկյուղած: «Արժանի արա զմեզ Տէր», — կլավի ամեն կողմերեն: «Աստված իմ, հոգեկան ի՞նչ ծարավ», — կկրկնեմ ինքնիրենս: Սուրբ պատարագը իր վերջավորությամբ կմոտենա: «Քրիստոս պատարագեալ բաշխի ի միջի մերում»: «Երթա՞ք ի խաղաղություն»: Վեհափառ Հայրապետը դուրս կելլեն Տաճարեն իր շքախմբով: Հազարավոր հավատացյալներ գետաթումբեր կկազմեն մինչև Վեհարանին ավագ դուռը: «Էս ա, էս ա, Վաղդեն Ա»: Հիացմունքի և կարոտի հառայանքներ դեպի իրենց հոգևոր Հայրը և սիրեցյալ Հայրապետը: Զէ՞ որ Հայոց Կաթողիկոսը մարմնավոր հորմեն ավելի սիրելի է մեր ժողովրդին: Զէ՞ որ Նա է միջնորդը մեր հոգիներուն և մեր Աստուծոյն միջև: Այլևս ամեն նկատում կանգ կառնեն այս իրողության առջև...:

Տակավի՞ն: Բաց են Մայր Տաճարին դռները: Ներսն են հավատացյալները: Քահանա հայրերը իրենց պաշտոնին գլուխը: «Մկրտի ծառայս յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ»: Ամեն կիրակի, ամեն օր, թերևս հարյուրը անցնող մկրտություններ: Քրիստոնյա կղաւնան, և դեռ նոր մտածում մը՝ «Հայ կղաւնան»: Եվ ինչո՞ւ հայ ղղաւնալ, մանավանդ Հայաստանի մեջ: Զէ՞ որ ասկե հազար վեց հարյուր տարիներ առաջ, մեր հոգիներու Լուսավորիչը միխոններ մկրտեց մեր Մայրենի Հողին վրա, որպեսզի անոնք քրիստոնյա դառնան:

Կբացվին Մայր Տաճարի թանգարանին դռները հավատացյալ ժողովրդին առջև: Ներս կմտնեն հարյուրավոր այցելուներ:

Կկենան երկյուղած՝ սկիհներու ցուցափեղկերուն առջև «Թողորն էլ հին-հին դարուց հիշատակներ»,— կբացատրե թանգարանի վերատեսուչ հայր սուրբը Ահա Ս. Գեղարդը, որ մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի կողը միած են անիրավները: Իր տուփը՝ նույնքան թանկարժեք և արվեստի գործ: Ահա Սրբալույս Մեռունի հրաշալի կաթսան, կիսով չափ լեցուն Ս. Մեռունով: «Ես մեռնեմ նրա հրաշագործ գործովանը»,— կկրկնեն հարյուրավոր բերաններ: «Թողեք, թողեք, քսեմ երեսս նրա կողերին»: «Հայր սուրբ ջան, հայր սուրբ ջան, սա իմ նվերը Ս. Մեռունին»: Կլեցվի գանձանակը սուրբ կաթսային, և դեռ իրարու ետևե շատ շատեր կարգով կուզան, «մեղա՛յ քեզ»-ը իրենց բերին մեջ: Որքա՛ն կապված է հայ ժողովուրդը Ս. Մեռունին: Կշրջի այցելուներու թափորը ու կանգ կառնե ուրիշ ապակեդարաններու առջև Մեր հայրապետներու գործածած թանկագին շուրջառններ, սաղավարտներ, խուլքեր, զավազաններ, սկիհի ծածկոցներ, ամենքն ալ, ամենքն ալ նվեր հայ բարեպաշտ ու հավատացյալ ժողովրդին: Աստված պահե, շեն ու պայծառ պահե մեր Ս. Էջմիածինը, մեկի տեղ հարյուր, մեկի տեղ հազար թող տա Տերը նրա գանձարանին: Անվերջ օրհնություն, գութ և սեր Մայր Աթոռին: Աստուծո Աջը, Լուսավորչի Աջը թող պահապան մնա ասոնց վրա: Մեր թանգարանի իրերը ցուցակագրված և ժամանակագրական կարգով դասավորված են երեկի հայ հնագետներու կողմե, և յուրաքանչյուրի տակը գրված է նվիրատուի անունը և թվականը:

Կայցելենք Հոգևոր Ծննդարանը Ս. Էջմիածնի: Փառավոր շենք մը իր հարմարություններով: Կբարձրանանք վերը իր աստիճաններեն, ու կկենանք մեծ դռան առջև պահ մը: Միտքս կուզա Էջմիածնի հին Ծննդարանը ու իր ծառայությունը Հայ Ազգին: Քանի՛-քանի՛ երեկի մտավորականներ և հոգևորականներ ելած են այս հարկեն: Իր փառքի օրերուն Գևորգյան Ծննդարանը եղած է միակը գրեթե Արարատյան աշխարհին մեջ, որ գիտության լույս ջամբած է ծարավ մտավորականության: Համաշխարհային առաջին պատերազմեն վերջ, ամեն բան վերածվեցավ անբնական վիճակի, ու այդ բախտին արժանացավ դժբախտաբար Ծննդարանն ալ: Խորհրդային կարգերու հաստատումեն վերջ, երջանկահիշատակ Գևորգ Զ Կաթողիկոսի ջանքերով, 1945-ին նորեն վերաբացվեցավ Ծննդարանը, այս անգամ Հոգևոր Ծննդարան անունով, և ընդունվեցան հիսուն ավելի խոստովանալից պատանիներ՝ շարունակելու մտավոր այն գործը, որուն պետք ուներ Հա-

յաստանյայց Ս. Եկեղեցին: Կշարունակվի ան մինչև մեր օրերը, տարվե տարի ավելի հաստատ և որոշ ծրագրով մը: Այսօր, շնորհիվ Վեհափառ Հայրապետի կրթանվեր ջանքերուն և Իր իսկ գլխավորությամբ, ուսուցչական կարող կազմի մը դասավանդությամբ, գրեթե սկսած է նախանձելի դառնալ: Պետք է խոստովանիլ, թե տարիներ ի վեր ուսուցչական կազմը իր որոշ ծրագրով կատարած է գովելի աշխատանք: Հոգևոր Ծննդարանը այժմ ունի հինգ լրիվ դասարաններ, որոնց առաջին երեքը միջնակարգ դասարաններ են, իսկ վերի երկու կարգերը աստվածաբանական ուսմանը հետևող երկու դասարաններ՝ երեք տարիներու ծրագրով: Աշակերտության ընդհանուր թիվը այս տարի ավելի քան հիսուն է, որոնցմե տասը սարկավազներ են:

Հոգևոր Ծննդարանի հիմնական ուղղությունը կրոնական է: Ծննդարանի ծրագիրը միը եկեղեցական մեծ դպրեմանքներու ուսումնական ծրագիրն է, իր ընդհանուր գծերուն մեջ: Ուսման այդ ծրագրին մեջ եկեղեցական, աստվածաբանական, սուրբգրական առարկաներու կողքին մեծ տեղ է հատկացված նաև գրաբար լեզվին և հայ ժողովրդի պատմության, ռուսերեն և ֆրանսերեն լեզուներու ուսուցման: Ծննդարանը ավելի քան տասը տարվա գոյություն ունի և տված է իր համեստ, բայց որակով հունձը՝ Հայ Եկեղեցիին: Ծննդարանի հեռանկա՛րը: Շատ մեծ և հուսադրիչ: Վեհափառ Հայրապետին սրտի մոտ հաստատությունն է Ծննդարանը: Վեհափառը ոչ մեկ ղոհողության առաջ կանգ կառնե: Հատկապես վերջին երկու տարիներուն մեջ Ծննդարանը մոտեցած է ավելի իր հոգևոր նկարագրին և կոչումին: Այս տարի մանավանդ, Ծննդարանի ուսումնական մակարդակի բարձրացման համար, Վեհափառ Հայրապետը գրաբարի, հայ ժողովրդի պատմության և հայ մշակույթի պատմության զարկ տալու համար, Երևանեն հրավիրած է կարող դասախոսներ: Անունեն՝ ըր անոնց: Պատմական գիտություններու դոկտ. պրոֆ. և Երևանի Պետական պատմական թանգարանի դիրեկտոր Կ. Ղաֆադարյան (հայ մշակույթի պատմություն), պատմական գիտություններու թեկնածու դոցենտ Հ. Հարությունյան (հայ ժողովրդի պատմություն), բանասիրական գիտություններու թեկնածու դոցենտ Վարդգ Առաքելյան (գրաբար): Այս դասախոսները, նախորդ տարիներու դասախոսական որակյալ կազմի հետ միասին, լծված են աշխատանքի: Արդյունքը այս բոլորին: Վստահ ենք, որ կըլլա գոհացուցիչ և բեղմնավոր Ծննդարանին մեջ ամեն ջաբաֆ կանոնավոր կերպով կկարդացվին դասախոսություններ, գրական երեկոներ կկազ-

մակերպվին: Ուսանողությունը կկազմակերպեն վիճաբանական երեկոներ, որոնք ա՛յլ ավելի կմշակեն ուսանողության միտքն ու հոգին: Այսօրվան Ճեմարանի ուսանողությունը: Ան լրիվ փարած է իր գործին և կոշտմին: Վստահ ենք, թե ան պիտի իրականացնեն իր վրա դրված մեծ հույսը:

Ես ալ, Վեհափառ Հայրապետի հրավերով, կոշված եմ որպես վերատեսուչ իմ համեստ բաժինը բերելու այս սուրբ հաստատությանն ներս:

Ճեմարանի առաջին հարկին վրա կգտնվի Մայր Աթոռի գրադարանը, ուր կա մոտավորապես տասը հազար գիրք: Ուսանողության սիրելի անկյունն է գրադարանը: Իր ազատ ժամերուն ուսանողությունը կհավաքվի և կկարդա այստեղ: Գրադարանը դեռ աղքատ է. արտասահմանը պետք է օգնեն՝ ճոխացնելու համար զայն նվիրատվություններով:

Վար կիջնենք Հոգևոր Ճեմարանի զվարթ մթնոլորտին՝ շարունակելու համար մեր այցելությունը: Ճեմարանին քալ մը հեռու, «Էջմիածին» ամսագրի խմբագրատունն է: Սա երկրորդ կրթական վանքն է: Կմտնենք ներս: Մեզ ուրախությամբ կդիմավորեն Երուսաղեմի մեր հին տղաներեն, մեր սիրելի բարեկամ Ա. Հատիտյանը, որ խմբագիրն է ամսագրին: Սեղաններու առաջ նստած կաշխատի ամսագրի խմբագրական կազմը: Ամսագրի դե՛րը: Ան Ամենայն Հայոց Հայրապետի պաշտոնական և կենդանի ձայնն է: Արժեքը: Ան իր կրոնական, եկեղեցա-պատմական և բանասիրական լուրջ բովանդակությամբ մեր կրոնական մամուլի մեջ իր պատվավոր տեղը կգրավի:

Հրաժեշտ կառնենք խմբագրատունեն և մեր քայլերը կողղենք Մայր Աթոռի տարբեր բաժինները՝ աշխատանքի, գործունեության: Ահա Մայր Աթոռի տնտեսա-ֆինանսական կառավարչությունը, պր. Հ. Սեդգարյանի գլխավորությամբ: Այստեղ կեդրոնացած են Մայր Աթոռի հաշվապահությունը, գանձապահությունը և վանքի շինարարությամբ զբաղող ճարտարապետական գործակալը, ճարտարապետ Արծրունի Գալիկյանի ղեկավարությամբ: Ամեն տեղ, բոլոր գրասենյակներուն մեջ կտիրեն մաքրություն, կանոնավորություն: Հաշվապահական մատյաններուն առաջ նստած, կաշխատին հաշվապահները: Ի մեծ ուրախություն պիտի ըսեմ, որ ես բավական կանոնավոր վիճակի մեջ գտա Մայր Աթոռի հաշվապահության աշխատանքը: Հաշվապահության կողքին կգտնվի սեղանը ազգային-եկեղեցական ժողովին ընտրված Վերատուգիչ հանձնաժողովին:

Հանձնաժողովը հաճախ կըլլա Մայր Աթոռին մեջ, մոտեն կհսկեն աշխատանքներուն և կզեկուցեն Վեհափառ Հայրապետին իր գործունեության շուրջ: Հաշվապահության գրասենյակին կից կգտնվի վանքի դերձակատունը, որտեղ ալ աղնիվ արհեստավորներ, ամենայն կանոնավորությամբ, կաշխատին միաբանության, ուսանողության կարիքներուն բավարարման համար: Այստեղ կգտնվին ևս եկեղեցական անոթներու, սպասներու և զգեստներու վերանորոգության ասկերչանոց-արհեստանոցը:

Վեհարանի շենքին մեջ է Մայր Աթոռի դիվանատունը, գլխավորությամբ դիվանապետ պր. Հայկ Առաքելյանի: Պետք է ըսեմ, որ դիվանատան աշխատանքները ևս, բաղդատմամբ անցյալ օրերու, չափազանց լավ և կանոնավոր հոնի մեջ են դրված: Այստեղ օրական կստացվին բազմաթիվ հեռագրեր և նամակներ, որոնց անմիջապես կպատասխանվի: Մայր Աթոռի դիվանատունը ամենօրյա հարաբերության մեջ է արտասահմանյան և ներքին մեր բոլոր թեմերուն և եկեղեցիներուն հետ: Մայր Աթոռի թղթակցությունները ամենայն կանոնավորությամբ կպահվին հատուկ թղթածրարներու մեջ:

Վեհարանի պարտեզի շենքերեն մեկուն մեջն է վանքի մոմատունը: Մոմը կկազմեն վանքի ամենեն գլխավոր եկամուտը: Հազարավոր կիլոգրամներով մոմ կդրվի մեր երկրի զանազան թեմերը, և արդյունքը կկեդրոնանա Ս. Էջմիածնի մեջ: Հայ ժողովրդի հոգիին մեջ մնացած է անջինջ կերպով ավանդական մոմավառության գեղեցիկ սովորությունը: Հայ հավատացյալը չի կրնար եկեղեցիին ներս մտնել, առանց մոմ մը վառելու և իր ուխտը կատարելու: Զե՛ որ Քրիստոս, երբ Տաճար ընծայվեցավ դեռ քառասնօրյա մանուկ, Սիմեոն ծերունին զայն գրկելով աղաղակեց. «Լոյս ի յայտնութիւն հեթանոսաց»: Ինչպե՛ս կարելի է հայ ժողովրդին համար Տիրոջ Տաճարը մտնել առանց լույսի:

Մոմատունեն ոչ շատ հեռու, նույն պարտեզին մեջն է վանքի ատաղձագործարանը, ուր 3—4 վարպետներ շարունակ աշխատանքի մեջ են, պատրաստելու համար վանքերու շինությունն և միաբանության անհրաժեշտ փայտեղեն կարիքները: Հատուկ ճարտարապետի մը ցուցմունքներուն համաձայն կպատրաստվին վանական կահ-կարասիները: Ատաղձագործարանի բակին մեջն է վանքի ավանդական թոնիրը, որ վերջերս Վեհափառ Հայրապետի կարգադրությամբ նոր բացվեցավ, մերթ ընդ մերթ միաբանության և ուսանողության համար ևս հայկական «լավաջ» հաց թխելու համար: Կայրիկ-

լինք նաև միաբանության և Հոգևոր Ճեմարանի աշակերտության սեղանատունը: Մաքուր և կոկիկ սեղանատուն մը սարքված է: պատերուն վրա սուրբգրական դրվագներ ներկայացնող գեղեցիկ նկարներով: Միաբանությունը և ուսանողությունը միասին կճաշեն: Ճեմարանի աշակերտները կպահեն ճաշի պահուն վանքերու հատուկ ամենօրյա ընթերցումի սովորությունը, Ս. Գրքեն կամ կրոնական գրքերն: Խոհանոցը թեև փոքրիկ, բայց կարելիության սահմանին մեջ մաքուր է և ներկայանալի: Ճաշերուն տեսակը՝ լավ: Մոտ յոթանասուն հոգի միասին կնստին ճաշի օրը երեք անգամ: Հսկա շենք մը գրասենյակներուն վրա, «Երեմիա եպիսկոպոսի շենք» անվամբ ծանոթ, կծառայի իբրև միաբանական թաղ: Վերի հարկին մեջ կապրին միաբան եպիսկոպոսները, վարդապետները և լսարաններու սարկավագները: Կամաց-կամաց կստեղծվին այդ շենքին մեջ այսօրվան բնակարանային պահանջը գոհացնող բոլոր հարմարությունները: Ուսանողության ննջասենյակները առանձինն են:

Թեմերու հոգատարությունը ամենօրյա մտածումն է Վեհափառ Հայրապետի: Մեր ներքին բոլոր թեմերը ունին իրենց առաջ-

նորդները և քահանաները: Հանապազ պաշտամունք կկատարվի բոլոր եկեղեցիներուն մեջ: Իսկ պատմական սրբավայրեր, ուխտատեղիներ, Վեհափառ Հայրապետի կարգադրությամբ, կանոնավոր կերպով երիտասարդ վարդապետներ կղրկվին, հոն կատարելու համար հոգևոր պաշտամունք, մկրտություն, սուրբ պատարագ և կենաց բանին քարոզություն, ի մխիթարություն անդ փութացող հազարավոր հավատացյալներու: Վանքեն ներս սկսած է և կշարունակվի շինարարությունը մեծ թափով: Կպարըս-պապատվի վանքին ամբողջ շրջապատը: Կազմված են վերանորոգության նախագծերը նոր Վեհարանի և վանքերու՝ Հռիփսիմեի, Գայանեի, Շողակաթի, Խոր Վիրապի, Գեղարդի և այլ եկեղեցիներու և սրբավայրերու: «Այսպիսի Քահանայապետ վայել է մեզ»: Նորեն կճշմարտվին Երբայեցվոց թուղթին խոսքերը: Մեր սիրելի Հայրապետը, արթուն և եռանդուն, կվարեն այս ամենքը, ի շինություն և ի պայծառություն վերանորոգյալ Մայր Աթոռի:

Աղոթք: Պահանջը մեր հոգիներուն: Պարտավորությունը մեր ամենուն, վերստին կրկնելու համար շարականագրին հետ. «Շնորհազարդ պայծառացող զգալազան իշխանութեան մերոյ Հայրապետին, զի օրհնեսուր զՔեզ, Տէր, այժմ և յաւիտեան»:

